

Ilma Rakusa
Rengeteg tenger
(részlet)

VI

Hogy is van ez a bőröndökkel?

Richard azt mondja: Micsoda bőröndpatológia. Már látni se bírom a bőröndöket. Richard folyton költözködött, és még mindig folyton költözködik. Fogalma sincsen, hogyan szálljon ki a körhintából. És ahogy rám néz, peregni kezd a saját bőröndfilmem.

Tulajdonképpen egyfolytában csomagoltunk. Ott heverték a bőröndjeink az ágy alatt, a szekrény tetején, a szűk folyosón. A bőröndjeink. Vászonból, sötétbarna kartonból, kopott disznóbőrből. Szíjakkal kötöttük át őket, mert súlyosak voltak, tele voltak tömve mindig, és sok viszontagságot kellett kiállniuk. Ha anyám behajolt valamelyik bőrönd mélységes torkába, akkor már tudtam, hogy eljött az idő. Ahogy elsüllyesztett és gépiesen kisimított egy-egy ruhadarabot, egyre inkább elsiklott, egyre inkább valami megfoghatatlan máshollá változott a jelen, többé már nem volt itt az itt. Ott álltam mellette, és úgyszólván saját magam mellett. A legfurcsább az volt, hogy milyen hamar elvalótlanodott a bőrönd körül minden: az ágy, amelyen hevert, a falak, az imént még meghitt szoba. Alighogy nyeldekelnit kezdte a holminkat a bőrönd, képzeletbeli teret hozott létre az idők között, én pedig tanácstalanul és elbizonytalanodva ácsorogtam ebben a térben. A melankólia abból fakadt, hogy eltávolodtam a szó legszorosabb értelmében mindentől. Habár még nem indultunk útnak, de itt sem voltunk már, és minél tovább tartott a csomagolás, annál bénítóbbnak éreztem.

Engem persze nem kérdezett senki. A többiek döntötték el, hogy el kell mennünk. A szüleim, a körülmények. Velünk jössz. Hát velük mentem. Az ismeretlenbe. Az egyik ideiglenességből a másik ideiglenességbe. Egész gyerekkoromban.

Soha nem indultunk útnak fejtellenül. Nem rohantunk bele a vakvilágba, hátrahagyva – mondjuk – egy fél pár cipőt. Nem menekültünk, éppen csak összecsomagoltuk a bőröndjeinket. Rendben elraktunk mindent, és kész. Nem cipeltünk magunkkal súlyos tárgyakat. Soha nem volt szükségünk teherautóra. A nehezen mozdítható dolgok mindig ottmaradtak. Többnyire idegen bútorok között éltünk: alig szoktam hozzájuk, máris otthagytuk őket. És bámulhattam megint a bőröndök mélységes torkába. A hűségükhöz persze kétség sem férhetett.

A „pléd” szó. A „bundakesztyű” szó. A puha, gyapjas, jóformán súlytalan dolgok. Mégis melegítenek. Mert kínlódás volt cipelni a bőröndöket. Súlyos teher, aminek nincsen kereke, még akkor is, ha ennyi az összes tulajdonunk.

Látni sem bírom a bőröndöket, mondja Richard.

Kinek mondod ezt?

Már azt sem tudja az ember fia, hová tartozik.

Olyan fontosak a helyek?

Szerintem igen.

Amikor 1972-ben meglátogattam Brodskijt a leningrádi másfél szobájában, legelőször egy hatalmas szekrényre esett a pillantásom: a tetején fekete hajókoffer meg egy aprócska amerikai zászló. Brodskij néhány hónappal később emigrált.

Jel a bőrönd. És csak másodsorban használati tárgy.

A nomádok stigmája?

Hagyd abba. Ki nem állhatom ezt a szót.

Pedig igen népszerű lett. Végére is a migráció társadalmában élünk. Vagy ha úgy jobban tetszik: a világutazók mobil társadalmában.

Csak a pályaudvaroktól meg a repülőterektől mentsen meg az isten. Kiborítanak.

Örömteli izgalmat is jelenthet a bőrönd. Vagy talán nem?

Egy-egy expedíció előtt? Egy-egy viszontlátás előtt?

Így valahogy.

Az én kíváncsiságomnak nem kell bőrönd. És minél előbb belevetem magam nyáron a svéd erdőkbe, annál jobb.

Azt hittem, napimádó vagy.

Persze. Éppen ezért.

Talán az őseidről kellene faggatóznom.

Hagyd el.

Az én őseim elszórtan éltek, jóformán mindenfelé Kelet-Európában.

És meg akarod keresni az összeset, mintha nem lenne már amúgy is elég rokonod?

Igen, azt hiszem.

Az én Közép-Európa-térképem fecnikre szakadt a rengeteg szolgálati úton.

Innen a bőröndtraumád?

Ahogy öregszem, egyre többször fölteszem magamnak a kérdést: Ki is vagyok én tulajdonképpen?

A bőröndjeidtől nem várhatsz választ, még akkor sem, ha telis-tele ragasztottad őket színes matricákkal.

Fájdalmat okoznak a bőröndök.

Kölcsönadom neked a táskámat, az lesz a segélycsomagod. Az egyik táska ugyanolyan, mint a másik.

És ha lelépek vele?

A svéd erdőkhöz?

Nem is tudom. Szeretnék végre könnyű lenni.

Go ahead.

A könnyedség, igen. Jómagam kézipoggyással utazom (repülősnyelven szólva), összezsúfolom a holmimat a lehető legszűkebb helyen. A kabát a sátram, a könyv az útravalóm. Vizespalack, fogkefe, tollak, papír. Takarékosagra szoktatott a korán megtapasztalt cigányélet. Meg arra, hogy gondot viseljek arra a kevésre, amim van. Óvakodj a veszteségektől. A fejkendő ékesít, megvéd, eltakar. Válaszd a könnyen kezelhető, gyűrhető, sokféleképpen felhasználható dolgokat. Egyébként pedig úgyis te magad vagy a házad. Te magad vagy a hajlék, akár úton vagy, akár nem.

Előbb megtanultam ezt is, mint ahogy szerettem volna. Önállóságra szoktatott a szakadatlan költözködés, és önállóságom túloldalán ott lappangott a félelem. Apám, anyám, a bőröndök meg én: ez volt a világ. Csakhogy nem lehetett belekapaszkodni apámba, anyámba meg a bőröndökbe. Így aztán megkerestem az egyetlen kínálkozó otthont.

Így ácsorgunk hát a szélben. A disznóbőr rég az enyészet martaléka. Egyetlen sál élte túl a megpróbáltatásokat, kifakult az is. Új sálgenerációk nőttek föl, kerek bőröndök röpködnek egyik országból a másikba. Olykor mégis rám tör, rám tör váratlanul. Ilyenkor kicsi leszek és védtelen. Segélykérően kapkodok valami kapaszkodó, valami bőröndszij után. Hogy átkalauzoljon az időn.